

מרכז מהות
מרכז ארצי לפיתוח שותפות רב ארגונית במרחב החינוך

אגף שח"ר, משרד החינוך

בונים תשתית להצלחה בחינוך

אמון – אבן היסוד ליחסים מיטיבים ולהצלחה

רינה כהן

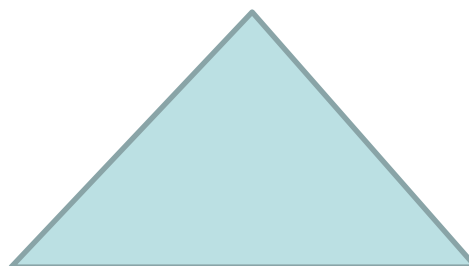
מרכז מהות,

המועצה הציבורית להורים בישראל

שלושה שותפים להצלחה בחינוך

משולש ההצלחה

תלמידים

הורים

מורים

עמדות יסוד בנושא הורים וחינוך

- האחריות הראשונית להתפתחות הילדים ולחינוכם מוטלת על ההורים.
- כניסת הילד למערכת החינוך מייצרת אחריות משותפת בין ההורים לבין המערכת.
- למורים ולהורים תרומה ייחודית להתפתחות הילד ואין הם יכולים להחליף זה את זה.
- היחסים ביניהם צריכים להיבנות ביוזמה של מערכת החינוך מתוך עמדה של שיוויון ושותפות עם כל אוכלוסיית ההורים
- יש להכין את שני הצדדים ליחסים של דיאלוג ושותפות

סביבה ואקלים

- למורים ולהורים תפקידים יחודיים ושונים בעשייה החינוכית
- יש צורך בעשיות חינוכיות של שניהם לשם קידום הצלחות חינוכיות. עשיית האחד אינה מייתרת את עשיית האחר
- יש חשיבות והשפעה לטיב ולאיכות היחסים והקשרים בין מורים להורים על האקלים החינוכי

על חיוניות הקשר בין מורים להורים

- גישה אקולוגית התפתחותית: להשכלה ולסביבת הבית השפעה רבה על הישגים לימודיים
- מעורבות הורים בפעילויות לימודיות מגבירה הצלחת ילדים
- למעורבות הורים השפעה ארוכת טווח
- המלצת האקדמיה הלאומית למדעים
- "הורים שותפים במעשה החינוכי" – גישת משרד החינוך

השאלות

מה?, איך?, מי?

• מה - מהו קשר חינוכי מיטיב עם הורים?

• איך - איך הוא יקבע?

• מי - מי יתן תשובות לשאלות?

מהי הורות ?

לפתוח צהר לתיבה

- הורות היא תפקיד.
- משימת התפקיד היא גידול וחינוך ילדים.
- מהות התפקיד ההורי – מנהיגות מגלה סוד.
- הורות היא תפקיד תלוי זמן ומקום.
- אחריות הורית – לצמצם סיכונים ולהגדיל סיכויים
- משאבי ההורות – אהבה, חכמה
- הורות ניתנת ללמידה וזקוקה לחיזוק.

מהות ההורות - הובלה ומנהיגות

- להוביל – מארץ התלות לארץ העצמאות
- הובלה באמצעות מנהיגות
- מנהיגות היא תופעה פסיכולוגית של השפעה.
- כדי להשפיע יש צורך בשפע ובשיפוע.
- השפע ההורי נוצר משני משאבי המנהיגות הורית
- השיפוע ההורי – אסטרטגיות מנהיגות של הורים

רב תרבותיות בהורות

- תפיסה רב גונית של תכולת התפקיד ההורי.
- גישות שונות לילד לתפקידו וליחסים איתו.
- הפעלה של מוטיבציות הוריות שונות.
- ריבוי וגיוון באסטרטגיות הוריות.

התוצאה

התנהגויות הוריות המשתרעות על מנעד רחב

הורים ישראלים במתח שבין לבין

בין

פואטיקה לפוליטיקה

בין

חובות הורים לזכויות הורים

בין

שימור תרבותי לשילוב תרבותי

בין

כיבוד הורים להדרת הורים

בין

עומס תפקידי למיעוט משאבים

שְׁתַּלְתֶּם נְגוּנִים בִּי, אֲמִי וְאָבִי... עֵתָה הֵם עוֹלִים וְצוֹמְחִים... שְׂרָשִׁיָּהֶם בְּעוֹרְקֵי שְׁלוּבִים...

תוצרי המציאות לגבי הורים והורות

➤ אובדן אמון עצמי ביכולות ההוריות

➤ עירעור הסמכות העצמית

לגבי התפקיד ההורי

➤ מחיקת הכבוד לתפקיד ההורי

➤ החלשת המנהיגות ההורית

שתלתם נגונים בי, אמי ואבי... עתה הם עולים וצומחים... שרשיהם בעורקי שלובים...

מציאות הורית ואתגרים הוריים

הורות בסיכון

- הקונפליקט ההורי
- העמימות ההורית

אתגרים הוריים:

ניהול תפקידי – ניהול הקונפליקט ההורי
בניית זהות תפקידית – עיצוב זהות הורית

המשימה בעבודה עם הורים

לגשר על הפער

בין המהות ההורית לבין המציאות ההורית

בין גודל האחריות ההורית לבין דלות המשאבים ההוריים

באמצעות:

- עבודה עם הורים שהיא פעילות של למידה, דיון וליבון נושאים וסוגיות הוריות
- בניית אמון
- פיתוח שיתופי פעולה עם הורים

בין מורים להורים

מציאות רווחת

- ערעור האמון בין מורים לבין הורים
- תחושת מאויימות שחשים מורים
- אבדן הסמכות המורית
- אבדן הסמכות ההורית
- חסר בתרבות של שיח הידברות
- חסר במנגנוני הידברות וכלי הידברות

הצעה

לחתור לתרבות חינוכית
המבוססת על

יחסי ברית בין מורים להורים
יחסים מבוססי אמון ונותני תקווה

ברית חינוכית היא

מחויבות הדדית של המופקדים על החינוך

מורים והורים

לפעול בתיאום ומתוך הידברות להשגת

מטרות חינוכיות

מוסכמות ומשותפות

מבנה עומק של ברית חינוכית

- ברית חינוכית עוסקת בעיצוב היחסים בין הגורמים המשמעותיים במרחב החינוך
- ברית חינוכית היא רעיון, תפיסת עולם, אידיאולוגיה ותוכנית פעולה
- ברית חינוכית מבוססת על אמון ולא על האשמה
- ברית חינוכית מקדמת את ראיית הטוב, היש והאפשרי – נוטעת תקווה
- ברית חינוכית מקדמת שיח חובות בצד שיח זכויות
- ברית חינוכית שואפת לחולל יחסים של אחריות משותפת

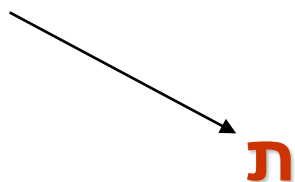
מאפייני הברית החינוכית

- **יחסי א.מ.ת – אמון, משמעות, תמיכה**
- **אחריות – האחריות לטיבעה של הברית על בעלי הברית**
- **קשת בענן – ברית יכולה להתקיים בצורות ובאופנים רבים כצבעי הקשר**
- **דינמיות והתפתחות מתמדת – ברית מתפתחת בהתאם לצרכים, ליכולות ולרצונות של בעלי הברית**
- **למידה מתמדת – לשם התפתחות אישית ולפיתוח חינוכי**
- **דיאלוג מתמיד – שיח והידברות הם הכלים לפיתוח וקיום ברית חינוכית**
- **השפעה והשראה – לברית השפעות על אורחות החיים**

יחסי ברית

ברית מבוססת על
יחסי

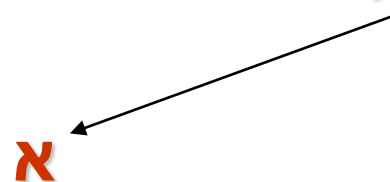
תמיכה

מחויבות

אמון

מטרות ברית חינוכית

- לזהות מטרות חינוכיות משותפות
- לאגם משאבים וכוחות של מורים והורים
- לתאם בין מורים לבין הורים
- לתכנן ולהפעיל תוכניות חינוכיות
- לחלק משימות ותפקידים
- לחלץ את המורים וההורים מבדידותם
- להעצים ולחזק זה את זה
- לפתח מנהיגות חינוכית משותפת

משימת הברית החינוכית

- יצירת מקום מוגן בטוח ומשמעותי

- עיצוב אקלים מיטיב ומצמיח

- פיתוח תחושת שייכות ואחריות הדדית

- איגום, תיאום וחלוקת תפקידים

למורים, להורים ולתלמידים

לב הברית

הוא

המפגש האנושי

הבין אישי

לב הברית החינוכית מורים-הורים

ברית חינוכית מבוססת על קשרים ויחסים בין אישיים

קשר יוצר:

• **ביטחון**

• **תמיכה**

• **העצמה**

לכל שותפי הברית

אתגר הברית

בניית אמון ונטיעת תקווה
במציאות חברתית של משבר אמון
ואובדן תקווה

"לאנשים לא אכפת כמה אתה יודע, כל זמן שהם לא
יודעים עד כמה איכפת לך"

(ת' רוזוולט נשיא ארה"ב)

עניין של אמון

"העושר של אומה ויכולתה להתחרות
תלויים ברמת האמון המוטמעת בחברה"

(הנוירו-כלכלן, פול זאק)

קיים קשר ישיר בין אמון לשגשוג

אמון

מושג רב דיסיפלינות שכולל היבטים כלכליים,
פסיכולוגיים וסוציולוגיים

הגדרה:

המוכנות של אחד להיות פגיע למול אחר בהתבסס
על הביטחון שהאחר הוא בעל רצון טוב, מהימן,
כשיר, כן ופתוח

אמון ויחסים

אמון הוא הבסיס המעצב את היחסים
הבינאישיים והמקצועיים

אמון מאפשר
תחושת בטחון, תמיכה, שיתוף,
התנהלות אפקטיבית והשפעה

אמון תשתית מרכזית ליחסי גומלין

במציאות המאופיינת במורכבות ובאי ודאות

האמון

הוא המסד עליו אפשר לעמוד

והוא הגשר לעצב את העתיד

מבנה העומק של האמון

בבסיס האמון נמצאים:

כבוד לזולת,

כנות, יושר, צדק,

פתיחות, הגינות,

אמינות, מהימנות

אמון הדדי

בנוי על הדדיות ויחסי גומלין

והוא

אמונה משותפת שאתה יכול לסמוך על מישהו

כדי להשיג מטרה משותפת

הדדיות – התייחסות לאחר כפי שהיינו רוצים

שיתייחסו אלינו

אמון גורר אמון

שבעת מימדי האמון

- נכונות להסתכן בפגיעות
- תחושת ביטחון שמקבל האמון יענה על הציפיות
- רצון טוב – אמונה שמקבל האמון יגן על רווחת נותן האמון
- מהימנות – חיבור בין יכולת חיזוי לבין רצון טוב
- כשירות – תחושת מסוגלות לביצוע המטלות
- כנות – הלימה בין הצהרות למעשים
- פתיחות ושקיפות

המשימה: להנהיג אמון

- אמון בעצמנו
- אמון בהורים
- אמון בילדים
- אמון ביחסים
- אמון בתהליכים

בונים סביבת אמון

מרכיבי האמון

באמון שני חלקים

חלק א: תחושה, הרגשה שמצביעה על אמון

חלק ב: התנהגות וביצועים – האיך בתהליך

איך ?

איך זה הכול

(דוב סיידמן)

האיך הוא המפתח להצלחה

איך – צעדים בוני אמון

- דמיין אמון
- הייה מוכן לשינוי
- הקשבה
- פתיחות
- בהירות
- הוגנות וסודיות
- הערכה מעודדת ומעצימה
- כנות, יושרה וגילוי לב

המשימה: לטעת תקווה

לטעת תחושות טובות לגבי עצמנו, הסביבה והעתיד

"ואני אמרתי יש לי תקווה"

תחושות טובות מאשרות ניצול החוזקות שלנו
לשם פעולה בהווה כהשקעה נושאת פירות בעתיד

איך – מנהיגות משרה תקווה

- להשרות חזון
- להציב משימות
- לדבר בשפה חיובית
- לאתגר את התהליך
- לחגוג הצלחות
- להפגין אכפתיות ומחויבות
- להעצים, לחזק ולעודד

תהליך הנחייה מחולל ברית חינוכית

מטרות ההנחיה על פי המתווה ליצירת ברית חינוכית

א. לאפשר למורים ולהורים לגבש את זהותם המקצועית והתפקידית ואת חזונם כפי שהם רוצים להציג אותם.

ב. לפתח שפה משותפת

ג. לאפשר למורים ולהורים לעצב את היחסים הרצויים להם – "מה קורה בינינו"

ד. לעצב את מרחב השיתוף

א

הורים

מורים

פיתוח זהות תפקידית	פיתוח זהות תפקידית
גיבוש מנהיגות הורית	גיבוש חזון חינוכי

ב

העצמה אישית והדדית

הכרות הדדית
למידה משותפת
הידברות
מנהיגות משותפת

פרדס עבודה עם הורים

- פשט – פירוש ההתנהגות ההורית
- רמז – מעשה אבות סימן לבנים
- דרש – פרשנות אלגורית להתנהגויות הוריות
- סוד – משמעות ההורות להורה, לילד ולסביבה

חכמת הדורות

"רק מעט יוכל הבית לבד לעשות בעד חינוך הילד
מבלי עזר בית הספר, אבל כמעט ואין פעולת
בית הספר בעד החינוך בלי עזר הבית"
הרב שמשון רפאל הירש

"ההתכנסות יחד היא – התחלה

ההישארות יחד היא - התקדמות

העבודה יחד היא – הצלחה"

פרופ יצחק אדיג'ס

אדני הברית החינוכית

ברית חינוכית ניצבת על ארבעה אדנים:

אדן האמונה במסוגלותם וברצונם של מורים והורים להצליח בעבודת החינוך ובכך ששניהם שוחרי טוב והם פועלים במיטבם.

אדן ההכרה בייחודיות המשאבים המקצועיים של המורים ובייחודיות המשאבים ההוריים. שניהם דרושים כדי להצליח בחינוך.

אדן הידיעה שלמורים ולהורים מטרות חינוכיות משותפות וביכולתם לפעול יחדיו ולהעצים זה את זה.

אדן ההבנה שברית חינוכית בין מורים להורים היא צורך הענין והזמן וכדי ליצור אותה יש צורך בתהליך מקצועי-הנחייתי מחולל שיותווה ע"י אנשי מקצוע מתחומי ההורות והחינוך.

תנאי היתכנות לפיתוח ולקיום ברית חינוכית

- עמדות ותפיסות עולם תומכות ברית
- הכרה בקיומם של אינטרסים משותפים
- מיומנויות ותרבות מקדמי שיח והידברות
- מנהיגות חינוכית המאמינה בברית חינוכית
- צמצום החרדות והאיומים ההדדיים
- קיימים אנשי מקצוע המיומנים לחולל תהליכי ברית

תפוקות מצופות מהברית החינוכית

ברמת תלמידים - הישגים לימודיים

צמצום אלימות

ברמת מורים - רוחה נפשית,

העצמה מקצועית

ברמת הורים - רוחה נפשית,

כלים להורות מנהיגה ואפקטיבית

ברמת ביה"ס - מוקד לקהילה לומדת,

בי"ס כארגון מקדם למידה בקהילה

ברמת מערכת - תרבות של הידברות בית ספרית לקשרי מורים-הורים

כתובת מקצועית לשיח ועשייה חינוכית

הפרדיגמות התקפות למערכת החינוך

1

- ההורה הינו מרכיב קריטי ודומיננטי בחינוך.
- ההורה הוא דמות חינוכית ומשאב חינוכי אולטימטיבי
- חינוך מורכב ומאתגר מחייב הכשרה רלוונטית ומותאמת למורים ולהורים.

קשיים מרכזיים היום

- ערעור האמון בין מורים לבין הורים
- תחושת מאויימות שחשים מורים
- אבדן הסמכות המורית
- אבדן הסמכות ההורית
- חסר בתרבות של שיח הידברות
- חסר במנגנוני הידברות וכלי הידברות

הקשיים

(על פי פרופ' משה ישראשווילי)

- קיים פער בין ממצאי המחקר ובין המודעות אליהם
- קיים דימוי שלילי של מורים והורים זה כלפי זה
- פערים בהבנת המושגים "שותפות" "קשר"
- אי בהירות לגבי התחומים בהם צריך להתקיים קשר
- חוסר מיומנויות של מורים בניהול קשר עם הורים
- העדר הזדמנויות ליצירת קשר חיובי עם הורים
- חסר אחראי בי"ס ליוזמה, לתיאום ולתמיכה בקשר בית-בי"ס

אתגרים ודילמות

- חסר בהגדרה – מהי מעורבות הורית חיובית
- חסר בידע – מורים ואנשי חינוך לא הוכשרו לנושא בניית קשר חינוכי עם הורים
- חסר במודל עבודה – חסרים מודלים לפיתוח הקשר החינוכי בין מורים להורים
- חסר בתיאום ציפיות – לא הובהרו הציפיות ההדדיות של מורים ושל הורים
- חסר בזמן – אין הגדרה של שעות קשר עם הורים במסגרת עבודת המורה

סיכום

מתוך מכלול הסימפטומים, החסרים, ההפרעות
והאילוצים במערכת החינוך,
אנו רואים את אחת מבעיות השורש, באי שילוב
המשאב הזמין והטבעי: **ההורים**.
משאב זה חיוני להצלחת החינוך.
משאב זה חיוני למיצוי תשומות החינוך ולהצלחתו.

הפרדיגמות התקפות למערכת החינוך

2

- ההורים הם רכיב בתוך המערכת, ולכן חשוב שילוב ההורים כשותפים וכחלק מהמערכת. (לקוחות הם מחוץ למערכת)
- יש לבנות את השילוב והחיבור הנכון של ההורים לתוך המערכת.

ובינתיים מה לעשות ?

- א. מסר אני והקשבה פעילה
- ב. הנהגת כללי תקשורת בית ספריים – מתי ואיך
- ג. הורה כועס, דואג, חרד – קבלה והכלה של רגשות והצגת ההבט החיובי שלהם
- ד. בירור דרכי תקשורת רצויות